

+

Gunilla Hallonsten

Bild: Magnus Aronson /IKON

Acceptera aldrig social otrygghet!

DEBATT Social trygghet är få förunnat.
Sjuttiofem länder saknar helt familje- och barnbidrag. Mindre än tre procent av de arbetslösa i Mellanöstern och Afrika har socialbidrag och hälften av världens alla äldre får ingen pension.
Mest akut är situationen för de 795 miljoner människor som inte har tillräckligt med mat för dagen, trots att vår livsmedelsproduktion egentligen skulle räcka till alla.

I dag på Världsdagen för social rättvisa uppmärksammar vi den nödvändiga kampen mot fattigdom och ojämlikhet. Vi påminns dagligen om den alltmer ojämna fördelningen av resurser mellan och inom länder, och att majoriteten av jordens befolkning därför lever i social och ekonomisk otrygghet. Det får vi aldrig acceptera! Det går att förändra!

Just nu drabbas länder i östra och södra Afrika hårt av uteblivna regn till följd av väderfenomenet El Niño. I Etiopien riskerar över tio miljoner människor att drabbas av mat- och vattenbrist, varav två miljoner är redan undernärda barn. Hunger och extrem fattigdom är globala orättvisor som kan bekämpas. Etiopien har kommit långt sedan svältkatastrofen på 80-talet.

Regeringen har i samarbete med internationella givare byggt upp ett nationellt socialt skyddsnät, vilket kommer ge stöd till åtta miljoner människor i form av kontantbidrag och mathjälp under det kommande halvåret.
Samtidigt är behoven så akuta att regeringen nu ber om omvärldens stöd.

Etiopien är ett exempel på hur offentliga sociala trygghetssystem håller på att byggas upp i länder i Asien, Afrika och Latinamerika. Program med barnbidrag, pensioner och fria skolluncher har visat sig ge positiva effekter på människors hälsa, utbildning och produktivitet. Världssamfundet lyfter fram sociala trygghetssystem som ett viktigt verktyg för att utrota fattigdom, öka jämställdhet och minska ojämlikhet.

Argumenten för sociala trygghetssystem har uteslutande kretsat kring deras betydelse för fattigdomsbekämpning och ökat materiellt välstånd, vilket är nog så viktigt i sig. Social trygghet är dock mycket mer än ekonomiska bidrag. Rätt utformade stärker systemen tillit och tillhörighet i samhällen, och blir därmed viktiga byggstenar för fred och demokrati.

Genom att stärka människors förmåga och makt att utkräva sina rättigheter kan sociala trygghetssystem bidra till att skapa civilsamhällen med aktiva medborgare.

Etiopien, Kenya och Indien har inrättat granskningsnämnder i anslutning till offentliga bidragsprogram, där människor enskilt eller kollektivt kan påtala felaktigheter och kräva förbättringar i hur programmen fungerar.
Störst effekt får systemen som är förankrade i lag. I Indien har varje invånare på landsbygden lagstadgad rätt till hundra dagars avlönat arbete om året. Swazilands parlament fick tillfälligt stängas då upprörda pensionärer protesterade mot försenade utbetalningar av landets allmänna pension. När Socialtjänstlagen instiftades i Sverige år 1980 så bröt den mot dåvarande socialhjälpslag genom att sätta individens rätt till socialbidrag (numera försörjningsstöd) i fokus. Den enskildes integritet och rättsliga ställning gentemot myndigheter stärktes. För första gången talades det om ”människor” i en lagparagraf.

Sverige har stora möjligheter att bidra till en positiv utveckling av sociala trygghetssystem i fattigare länder.
Vi bör dela våra egna erfarenheter av en generell välfärdsmodell baserad på rättigheter och respekt för individen. Socialdepartementet och dess myndigheter sitter på mycket kunskap som bör utnyttjas i det internationella utvecklingssamarbetet.

I år tar regeringen fram ett nytt biståndspolitiskt ramverk och fördjupar samtidigt arbetet med politik för global utveckling (PGU). För att bidra till stärkt mänsklig värdighet och social rättvisa runt om i världen uppmanar vi regeringen att stöd till utvecklingen av sociala trygghetssystem blir en viktig del i dessa processer.

Gunilla Hallonsten, Internationell chef för Svenska kyrkan